

Kui ei sünni kolmandaid lapsi, siis pole lootust, et Eesti rahvastikukriisist väljuks.

Mihkel Servinski
Pere Sihtkapital SA analüütik
30.05.2023

20. mail 2023 ilmus ajalehes „Sakala“ Priit Lombi artikkel „Kui ei sünni esimest last, siis pole lootust, et sünniks kolmas“. Lugu esitab autori arvamusi perepoliitika teemal. Arvestades olulise langusega Eesti sündide arvus, on tegemist kirjatööga, mis väärrib tähelepanu. Arvamustega on nii, et neile hinnangu andmine skaalal „õige - vale“ sõltub sageli sellest, millise mätta otsast asja vaadata. Minu kommentaaride eesmärk on näidata, et nii mõnegi Priit Lombi arvamuse osas on olemas ka teine vaatenurk, kust asjad näevad teistsugused välja.

Priit Lomp (edaspidi P.L.): „Kui ei sünni esimest last, siis pole lootust, et sünniks kolmas.“

Õige! Usun, et selge kõigile, kel vähegi loogilist mõtlemist.

P.L.: „Avaldasin toona (valimiste eel) arvamust, et uuenduskuuri läbi teinud toetused on laste ja eri suuruses perede suhtes äärmiselt ebaõiglased.“

Õige, aga osaliselt! Leidub suur hulk inimesi, kelle seisukohalt vaadates on olukord õiglane. Näiteks rahvaalgatus „Lapsed ei tohi olla riigi kokkuhoiukoht“ on seisuga 30. mai 2023 kell 16:40 kogunud 23 467 allkirja. Seni, kuni pole kokku lepitud, milline olukord on õiglane, ei saa öelda, milline arusaam õiglusest on õigem. Täpsustavad küsimused loo autorile:

- Milline on peretoetuste osas õiglane olukord, mis on ka saavutatav? Selle all mõtlen, et kirjeldatav olukord ei tohi olla selline, nagu ühiskonna oodatavast tulevikust eelmise sajandi kuuekümnendatel räägiti, et kõigile tema vajaduste järgi ja kõigilt tema võimete kohaselt ja mida loomulikult ei saavutatud.
- Kas pärast kavandatavat peretoetuste seaduse korrigeerimist on olukord õiglane? Kui ei, siis mida õigluse saavutamiseks veel teha tuleks ja miks seda korrigeerimise käigus ei tehtud? Näiteks, miks ei mindud üle peretoetuste „vajaduspõhisele“ jagamisele?

P.L.: „Nii üüratud vahed ei ole põhjendatud. Ühtegi mõistlikku selgitust sellele tegelikult ei ole. Isegi siis, kui proovitakse rääkida demograafiast, ...“

Ei ole õige! Just Eesti demograafiline olukord tingib vajaduse eriti jõuliselt kolmandate ja enamate laste sündimist tagant tõugata. Kui selleks on paremaid meetodeid kui suurematele peredele suuremad peretoetused, siis rakendagem neid, aga kahjuks pole alternatiivseid meetodeid välja pakutud, ega tee seda ka hr Priit Lomp. Kui ei sünni kolmandaid lapsi, siis pole lootust, et Eesti rahvastikukriisist väljuks.

P.L.: „Ka plaanitud muudatuste järel maksaks riik 2024. aasta algusest lasterikastele peredele suuremaid summasid kui 2022. aastal, aga käärid vähenevad.“

Õige, käärid vähenevad! Aga tulles tagasi demograafia juurde tähendab see, et toetus ei saavuta oma sündimust toetavaid eesmäärke. Mõju langusele aitab kaasa kuvandi loomine, mille kohaselt riik tegelikult lasterikastest peredest ei hooli.

P.L.: „... esimese ja teise lapse toetus tuleb tõsta niipea, kui riigi rahaline seis seda võimaldab, vähemalt 100 euronit ...“

Õige, aga ehk peaks konkreetse 100 eurot siit välja jätma? Kui võimalused tekivad mõne aasta pärast ja inflatsioon püsib jätkuvalt kõrge, siis pole 100 eurot enam see, millest tõsiselt võetavalt rääkida. Muide, lisaks suuremate perede peretoetuste vähendamisele kavatakse ära jätta ka toetuste iga-aastane indekseerimine, mis tähendab, et toetuste suurus tänase inflatsiooni tingimustes kaotab suuresti oma ostujõu ja kaob stabiilsus, millega pered laste saamist planeerides arvestada võivad.

P.L.: „Peale lasteaiakoha on veel hulk teemasid, millele perelisa kavandamisel mõeldakse, kuid mille olulisust on riik paljude aastate vältel alahinnanud. Tasuta lasteai- ja koolitoidu tagamise kõrval tuleb tegeleda huvikoolide, noortekeskuste ja spordiringide parema kättesaadavusega, laste turvalise koolitee ja palju muuga.“

Õige, aga eeldusel, et tegelemise tulemusena jõutakse ka olulise mõjuga lahendusteni. Kui võrrelda Eesti perepoliitikat Põhjamaadega, siis seal on tegeletud juba pikemat aega hr Priit Lombi mainitud tingimuste loomisega, kuid pole teada, et neil oleks Eesti lasterikka pere toetusega sarnasel tasemel demograafiline mõju. Eestis on rahvastikupoliitikaga tegeletud aastakümneid, aga siiani puudub tegevuskava, kuidas rahvastikukriisist välja tulla. Kui aus olla, pole

Eesti riik julgenud rahvastikukriisist väljatulemist isegi eesmärgiks seada: üks vähene rahvastikuarengu riiklik mõõdik on lõpetatud sündimuskordaja, millele riiklikus strateegias Eesti 2035 seatud eesmärk on väiksem, kui rahvastikutaasteks vajalik.

P.L.: „Peretoetustega läks riigikogu eelmine koosseis ebaproportsionaalselt liiale. Nüüd tuleb see ära korrigeerida ja proovida üheskoos ellu viia need head ettepanekud, mis innustaksid saama peresse esimest last, sest ilma esimeseta ning seejärel teiseta ei tule ka kolmandat last.“

Ma ei ole nõus riigikogu eelmise koosseisu poolt vastu võetud peretoetuste suurendamise otsusele antud hinnanguga, vähemalt mitte senini esitatud argumentide põhjal. Aga olen valmis tunnistama, et eksin, kui riigikogu mitte ainult ei proovi, vaid ka viib ellu need head ettepanekud – millised need siis ikkagi on?, - mis innustavad saama peredesse rohkem lapsi ja kui nende ettepanekute realiseerimise tulemusel tõuseb sündide arv Eestis aastas näiteks 20 000-le ning seda mitte massilise sisserände tulemusel. Kuni seda pole juhtunud, soovitan võtta arvesse suurte põlvkondade peatset keskikka jõudmist ja tõhustada meetmeid, mis aitaksid neil oma soovid laste saamiseks lähiaastatel täita.

„Sakalas“ ilmunud loo autor Priit Lomp on riigikogu majanduskomisjoni esimees. Mulle väga meeldiks, kui riigi majandus areneks selliselt, et emadel ja isadel oleks tööd, kus teenitakse sissetulekut suuruses, mille korral kuitahes paljude laste kasvatamist polekski vaja riigi poolt toetada. Jõudu sellise olukorra loomiseks!

–

Pere Sihtkapital on 2019. aastast tegutsev rahvastikupoliitika valdkonna mõttekoda Eestis, olles partneriks valitsusele, avalikule ja erasektorile ning laiemale üldsusele. Pere Sihtkapitali eesmärk on aidata kindlustada Eesti rahvastiku ja rahvusriigi kestlikkus. Eesmärk tugineb põhiseadusele, mille kohaselt peab riik tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise läbi aegade.